

GÜRCİSTAN ÖZBEKİSTAN TÜRKİYE ÜÇGENİNDE BİR ÖMÜR

■ Prof. Dr. Mevlüt FERHATOĞLU

Gürcistan'ın Ahıska vilâyetine bağlı Adigön ilçesinin Tsaxan köyünde Abdurrahmangillerden olan Ferhatov Ellez Mevlütoğlu (Ellez Ferhat), uzun süren ağır hastalıklardan sonra İstanbul'da vefat etti. O, 1923 baharında anayurdu Ahıska'da doğmuştu. 88 yaşında İstanbul'da vefat etti.

Ellez Ferhat, ailenin ikinci oğlu olsa da hayat şartlarından dolayı daha çocukken on bir yaşında ormanda marangozluk yaparak çalışmaya başlamıştır. Bir gün ormanda odun kesmeye gittiğinde kaybolur ve kendini kurtarmak için o ormanda ateş yakarak vahşi hayvanlardan korunmaya çalışır. Bu onun başına iş açar, ormanda ateş yakmaktan dolayı gözaltına alınır. Onu köy muhtarı olan Osman amcası kurtarır.

Ellez babamız ancak dördüncü sınıfa kadar okumuş. Mevlüt dedemiz Ellez babamızı askere yetişkin gitsin diye yaşını iki yaş daha küçük yazdırmış. Sovyetler Birliği 1941 yılında Almanya'ya karşı savaşa girince, o sırada 18 yaşında bulunan Ellez babamız askere alınmış. Tiflis'te keskin nişancı okulunda eğitim almış ve 1942'de cepheye gönderilmiş. Karlafin bölgesindeki Vologda şehri cephesinde savaşmış. Geceleri düşmandan saklanmak için bataklıklarda odunlar üstünde yatıp, gündüz tekrar savaşa giderilmiş. Sağ elinin iki parmağını savaşta kaybetmiş. Savaşırken mermi taşıyan asker arkadaşı Ahıskalı Afas Bey kafasından çok ağır yaralanır ve babam onun yarasını sarıp savaş alanından çıkarmış ve askerî hastaneye göndermiş. Bir daha da onu görememiş. Çok geçmeden Afas amcanın ölüm haberini almış.

Savaşta birçok madalya almıştı. Birincisi, cesaretinden (za otvagu), ikincisi, Kırmızı Bayrak (Krasnaya Znamya) ve üçüncüsü, çok az verilen Kırmızı Yıldız (Krasnaya Zvezda) madalyasıydı. İş hayatında da "Za Kommunističeski Trud" (Kommunistik Emekçisi) madalyası almıştı. Hâlbuki o hiçbir zaman Komünist Partisi'ne üye olmamıştı. Bundan dolayı çok büyük orden sahibi olamamıştı. Meselâ savaşta köprünün altında Alman askerlerine el bombasını gösterip onları rehin almış ama komünist olmadığı için albay onu kahraman olarak göstermemişti.

Ellez babamız madalyalarını takıp gezmeyi hiç sevmeydi. Çünkü ağır işten zamanı olmazdı ve bu savaşın sonunda milletin sürülmesinden dolayı çok üzüldü. Sadece beş on yılda bir yıldönümü ve kutlamalarda mecburen bir iki saat için takar, sonra çıkarırdı.

Ellez Ferhat, askerî hastanede tedavi gördükten sonra 1944 yılının aralık ayında yaralı olarak eve döner. Azğur'daki askerî kontrol noktasından köyüne geçmesine izin vermezler. Çünkü bütün Ahıska halkı içinde ailesi Orta-Asya'ya hayvan vagonlarında karda kışta sürülmüştür. İnsanlık tarihinde askerini kullanıp, onun anne babasını ve akrabalarını namertçe süren tek devlet, eğri doğup eğri geberen komünist Sovyetler Birliği olmuştur.

Sovyetler Birliği, kendisinin dokuz milletini yerinden yurdundan, topyekûn sürmüştür. Bunlar: Sovyet Korelileri, Almanlar ve Kalmuklarla Müslüman topluluklar: Çeçen, İnguş, Karaçay, Kumuk, Kırım ve Ahıska Türkleri. Bunlardan bir tek Ahıska Türkleri günbün vatanlarına geri dönmemişlerdir. Bu adaletsizliğin ve zulmün âhı yerde kalmamış; 47 yıl sonra Sovyetler Birliği dağılmıştır. Dağılmadan dört yıl önce yani 1987 yılında Vatan Ahıska davasında Sovyetler Birliği'ndeki değişim havasına güvenerek ben bunu "Lenin yolu" il gazetesine yazmıştım. Bu devlet, nasıl olur da kendi askerinin anne babasını sürer diye... Keşke Ellez babamız bunu bilseydi de, silâhını Reichtag'a (Almanya kanslerinin oturduğu yere) değil

tam tersine Kremlin'e (Sovyetler Birliği'nin Yönetim Merkezine) yönlendirseydi. Böyle dediğim için beni KGB'ye çağırıldılar. Semerkant vilâyeti başkanı General Hamid Sattarov, "Siz Doç. Dr. Genel Cerrahi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi olsanız da hapishane de çürürsünüz! Gidin yazınızı geri alın!" dedi. Gerçekten bu yazıyı babasını ameliyat ettiğim için muhabir Eleonora Senatorova, Moskova'ya göndermeden ve yerli KGB'ye vermiş, beni büyük belâdan kurtarmıştı.

Babamız askerden dönüşte zor günler geçirmişti. Köylerine dönmek isteyen askerleri Tiflis'te bir araya toplayıp zorla trenlere bindirmişler ve Orta

Ellez Ferhat, Nişancı Mektebi kursiyeri
(Tiflis-1941)

Asya'ya sürmüşler. Ellerine ne bir adres nede sevk kâğıdı vermişlerdi...

Babam, haftalarca akrabalarını aramıştı. Ayak-kabıllarını bile trende çalmışlardı! Eski asker arkadaşı Kemal Beyle bir evde kalmışlar; sabahleyin o evin bacanağının evi olduğu anlaşılmış! Kemal Bey orda kalmış. O gece yarısı bir eve sığınmışlar aç ve susuz, sürgün millet daha iyice yerleşmemiş, o evin pence-releri ve kapıları bile yokmuş. Sadece kenarlarla örtülüymüş. Yorgunluktan o evin sahibine hal ahval sormadan yatmışlar. Sabah erken Kemal Bey ev sahibinden hangi köylü olduğunu sormuş. O da ben Karatubanlı filanım demiş. O zaman Kemal Bey o adamın kendi bacanağı olduğunu fark etmiş ve bağırarak sormuş, "Göğərçin nerde kaldı?" Babam da kuşu niye soruyor diye şaşırmış. Sonra Kemal Bey çocuklarını sorunca anlamış ki Göğərçin, Kemal Beyin karısının adımıyş. Babam uzun yıllardan sonra Kemal Beyi arayıp buldu, o ağır hastaydı. Ben de ona yardımcı oldum.

Babam ailesini aramaya devam etmiş ve sonunda Semerkant pazarında Türkçe konuşan birisinden sormuş ve şansına o bizim sülâleyi tanıyormuş. Adresi söylemiş. Günde bir defa sabah şehre gelip akşam dönen üstü açık ZİS-Zavod İmeni Stalina (Stalin Adına Zavod) markalı üstü açık yük arabasına bindirmiş.

Çok güçlü olduğu için ve aç kalmasın diye harbî komiserlik, Ellez babamızı yetimler evine at arabası sürücüsü olarak işe almış. Orada anne babasını kaybeden çok sayıda insanı birbiriyle tanıştırmış. Onlardan bazıları sonradan birbiriyle evlenmişler. Ama kendine onların içinden bir eş bulamamış.

1946 yılinsa, kıtlık, açlık ve yoksulluktan daha yeni kurtulan Ordjonikidze Kolhozunda çalışan Yıldız Mamedova'yı tarladan kaçırmış. Halk komiseri, babamın tarafını tutmuş ve mahkemeye vermemiş. Evlendikten sonra Ellez babam, daha ağır işe stop-kontöre odun kesmeye ve ağaç hazırlamaya başlamış. 1949 yılında ağabeyim doğunca köyden, kasabada kiraya tuttuğu küçük bir eve taşınmış. 1951'de ben dünyaya geldiğimde bir odalı, tavanı balarlı (odunlu olan) ve tabanında saman hasır döşeli,

mazot lambalı bir eve geçmişiz. Bu evde 1961 yılına kadar dört kız kardeşim daha dünyaya gelmiş. Bu evde hepimiz beşikte büyüdük. Ağabeyim altı ve ben dört yaşındayken sünnet olduk. Hâlâ hatırlarım, babam, ağabeyimi saklandığı kümeste yakalayıp getirmişti.

Rahmetli babam, radyo ve televizyonumuz olmadığı için kendinden on yaş büyük kardeşlerine oturmaya giderdi. İlk radyoyu 1961 ve televizyonu da 1967 yılında almıştık. Ondan sonra dışarıdaki gece oturmaları azaldı. Bu arada külfeti arttığından, maddî sıkıntıları gidermek için komşu İştihan ilçesine daha ağır asfalt işine gitmeye başladı. Sabah saat 6'da gidip akşam gece 11'de gelirdi. Daha çok kazancım olsun diye her gün otobüsle 60 km işe gedip gelirdi ve biz babamızı göremezdik. Çünkü onun tatili de yoktu. Böylece sekiz çocuğu okuttu. Kardeşim Moskova'da Profesör-Mühendis, ben İstanbul'da Tıp Profesörü-

yüm. Bir kız kardeşim kadın-doğum ve diğeri uzman çocuk doktoru İstanbul'da. İki kız kardeşim iktisatçı, biri Rusya'da ve diğeri Özbekistan'da. İki kız kardeşim de öğretmen, biri Kuzey Kafkasya'da ve diğeri Amerika'da yaşıyorlar.

Ellez babamız, çok pratik insandı. Meselâ her şeyi sağlam yapardı, üstün körü iş yapmayı hiç sevmezdi. Bu hasletleri rahmetli Mevlüt dedem ve İsmet

ninemden almış. Dedeme bir köylü atını getirmiş ve demiş ki, atımın yağır yarası (eğerin olduğu yerde) hiç kapanmıyor, hangi merhemi sürelim? Dedem demiş ki merheme gerek yok, sen atın yem çuvalında arpayı eksik etme, bu yara kapanır! Gerçekten iki üç hafta sonra bu yara iyileşmiş.

Babamız okumamış olsa da çok işleri okumuşlardan iyi yapardı. Meselâ ev tabanı betonunu yüksek dökmüştü ve her yerde yüksek yerleri tercih ederdi. Çünkü nem her şeyi bozar, derdi. Evlerin altına asfalt döküp evini kuru ve sıcak tutan ilk Ahıskalı olarak tarihe geçmiştir. Allah'ımın verdiği şansa bakın ki İstanbul'da mezar yeri bile yüksek yere denk gelmiştir. Allah mekânını cennet eylesin. Emektar babam toprağa verildiği gün kara kış ve dört gün kar yağmasına rağmen, o gün güneş nurlarında, kökeni Semerkantlı olan Ordulu imam Ahmet Hocanın dualarıyla

Ellez Ferhat eşi Yıldız Hanımla (Semerkant-1976).

toprağa girmek nasip oldu. Latin harfleriyle okuma yazması azdı. Emekli olduktan sonra çok duaları öğrendi, hem de Yasin suresini ezbere okurdu. Sağlam büyüsünler diye çocukların sağlığına çok önem verirdi. O zamanlar çok ucuz olan balık yağını ve kuşburnu şurubunu mecburen içirirdi. Ayakkabıların tabanlı ve çorapların kalın olmasını bizzat kendi kontrol ederdi. Allah'a şükür sekiz çocuğundan hiçbiri kötü hastalığa yakalanmadı. Temizliği çok severdi; her hafta banyoya girmememizi ve yeşil sabunla yıkanmamızı, hem de saçlarımız iyice kurumadan dışarı çıkmamamızı nasihat ederdi. Kendi okumamış olsa da çocuklarının hepsini okuttu. Tsahan köylü Ahıskalılardan büyük kızını üniversiteye Tıp Fakültesine gönderen ilk kişidir. Bir aileden iki profesör, iki uzman doktor, iki iktisatçı ve iki öğretmen yetiştiren yegâne Ahıskalı da odur.

Bugün sekiz çocuğundan 32 torun ve bunlardan 20 küçük torunu var. Bu büyük ailenin fertleri, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşamaktadır: Türkiye, Rusya Federasyonu, Özbekistan ve Amerika.

Türkiye'den gelen akrabalarıyla (Semerkant-1992)

Ellez babamız doğduğu Ahıska'yı çok sever ve orayı tekrar görmek isterdi. Sürgünden 44 sene sonra 1988 yılında ben rahmetli babamı ve annemi hem de kız kardeşimi Moskova'dan aldığım resmî seyahat belgesiyle hep birlikte Ahıska'ya götürdüm. Azğur'da pasaport kontrolünde, Gürcistan-Ahıska doğumlu yazdığı için, orada görevli albay (mayor), babamın ve annemin pasaportlarını alıp götürdü. İnceledikten bir süre sonra geri getirdi. O zaman ben sert tepki gösterdim: "Moskova'nın verdiği izin belgesi yeterli değil mi? Ne o kadar inceliyorsunuz?" dedim. Ses çıkmadı! Bizi serbest bıraktılar.

Bir hafta boyunca Ahıska, Adıgön ve Abastuban'ı ziyaret ettik. Abastuban çermiğinin şifalı sularına girdik, yıkandık. Babamın evini yıkmışlar, annemin evi ise hâlâ duruyordu. Fakat ceviz ağacının yerini değiştirmişlerdi. Rahmetli annem bunu orada yaşayan ev sahibine söyleyince, "Gerçek ev sahibi sizsiniz. Çünkü bunu fark ettiniz!" dediler.

Rahmetli babam evde oturmayı hiç sevmezdi. Evin bahçesine güller ekmişti. O, bahçemize her şey eker ve bakardı. Dedelerimiz, daha çok mısır (lazut) ekermiş. Onun için lâkapları *Lazutçigil* olmuş. Aslında en büyük dedemizin adını taşıyan sülâle Abdurahmangilmiş.

Babam, Tsaxanlı Ahıskalılardan yaş itibarıyla üçüncüydü. Şimdi büyük kardeşi rahmetli İlyas amcamın oğlu Süleyman amca 80 yaşında, sülâlenin yaşayan en büyüğü sayılır. Kendisi Kuzey Kafkasya'da yaşıyor ve babadan yani amcasından sadece yedi yaş küçük olduğu için tada (abi) derdi. Rahmetli babamın döşekte yattığı son günlerinde sık sık arar konuşurdu. Allah ona uzun ömürler versin.

Ellez babam, rahmetli annem vefat edince 71 yaşında ikinci defa evlenen dev insandı. Ama ikinci eşi de vefat edince Türkiye'yi çok seven babam 2007 yılından beri İstanbul'da Beylik-düzü'nde ikamet ediyordu. Ne yazık ki hiç alâkası yokken yüzlerce Ahıskalı gibi o da ikamet tezkeresini Kocaeli'den almıştı! Vatan-daşlığa başvurunca evrakları Kocaeli'den altı ay geç geldi. Şerefli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını eline alamadı. Hâlbuki İstanbul İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü vatandaşlık komisyonundan 15 Aralık 2009'da geçmişti. Maalesef bürokratik işler yüzünden (Kocaeli Emniyet Müdürlüğünden örnek belgeyi **Bizim Ahıska** dergisine de gönderiyoruz. Çünkü bu yazı iki yıl sonra, babamın toprağa verildiği 27.01.2010 tarihinde Derince-Kocaeli'den gönderilmiştir. Bu durum bizi derinden üzmüştür.) T.C vatandaşlığı Bakanlar Kurulu safhasında kaldı. Ama ne mutlu babama ki Gürcistan'da doğup Türkiye'de vefat etti.

Cenazeye katılan, uzaklardan taziyelerini bildiren bütün dostlarımıza ailece teşekkür ederiz 🌟